

דיוקנו של

פטריוט

עד ארליך

אמר לי שלא צריכים אותי...

מה היתה המילה? ארליך לא זכר. הוא תלה מבט בוטה בחלל, התאמץ, התפעל. לבסוף זכר את המילה הנו"א. פעיל אמר שהוא "רדיקל". אולם התנדבותו של ארליך הרחיקה לכת אף מזה. במשך שלוש שנות שה"תו בארצות-הברית התנדב בלי הרף להסביר את צידקת ישראל. היה עליו לתקן את הזנך הנורא, שנגרם על-ידי המסבירים הרשמיים, שנשלחו על-ידי משרד-החוץ הישראלי והסוכנות היהודית, כגון עמוס קינן ומאיר פעיל. ארי לך נוכח לדעת כי אלה עוזרים לאויבי ישראל. לכן, בהתנדבות, ביוזמת עצמו ובלי לקבל תשלום, התנדב לסכל את הסברתם. הוא עצמו הלך בהתנדבות לאסיפות אש"ף, להפריך את דבריהם. הד"ר למתימטיקה קבע כי אין ערך להצטרות, יש ערך רק למעשים. כך, למשל, הוא לא ישנה את יחסו לאש"ף, גם אם אירגון זה יבטל את האמנה הפלסטית ויזחיר על הכרתו בישראל. "רק, המעשים קובעים", הכריז, "אקבע את יחסי לאש"ף על-פי מעשי!"

דברים אלה היו תלויים בחלל אולם בית-המישפט, כאשר קם עורך-הדין אמי נון וזכרוננו (המייצג את התובעים יחד עם עוררו, עורך-הדין אביגדור פלדמן) כדי לחקור את העד חקירת שתי-עורב. בקול רך שאל את הדוקטור ה"צער: "אתה הייתי בארצות-הברית במשך שלוש שנים. זה היה לפני או אחרי מיל-חמת יוס-הכיפורים?" "שנתיים לפני מילחמת יוס-הכיפורים, ושנה אחריה", פירט העד בתמימות, "בזמן המילחמה חזרת ארצה?" "ארליך נבדק והתחיל מגמגם, "לא חזרתי ארצה. אמרו לי..."

עדינותו של זכרוננו נעלמה לפתע. "כן או לא? פטרוט כמוד, כמוד מושבע, האם חזרת ארצה בזמן המילחמה או לא?" "העד החוויר, "לא!" אמר. פרקליט התובעים, שלמה כהן-צידון, לא יכול היה להניח לדברים. כשהגיע תורו לחקירה חוזרת, פנה אל העד שלו: "רצית להסביר מדוע לא חזרת ארצה במילחמת יוס-הכיפורים. עשה זאת!"

המילחמה, פניתי אל הקונסוליה הישראלית בשיקאגו. איני זוכר מי היה הד"ר קונסול. הוא אמר לי שהמצב טוב, ושלא צריכים אותי. מטיסים לארץ על-חשבון המדינה רק טנקיסטים וטייסים. יכולתי לנסוע על חשבוני, אך היה לי חבל על הדולרים." באותו רגע קרא משהו בלתי-רגיל בבית-המישפט. אדם בקרב הקהל התפרץ. היה זה האלוף מתי פלד, שבנו תפס את המטוס הראשון וחזר על חשבונות ארצה, ברוע ששמע על פרוץ המילחמה, כפי שעשו מאות צעירים אחרים ברחבי העולם. "משתמט!" הוא קרא בועם לעבר העד, "משתמט כמוד בא להטיף לנו ציונות? תתבייש לך! החברים שלך נחרגו, ולך היה חבל על הדולרים!" "אמרתי... חשבתי ש... שיפרו שהמצב טוב..." אך האלוף לא נרגע, "אתה אמרת שאתה לא מחשיב הצהרות, רק מעשים!" הוא קרא, על אף נסיונו של שרטר להחזירו למיטת המישפט. של בית-המישפט, "אתה מקשקש כאן על התנדבות וציונות, ואיפה המעשים שלך? בזמן שהמדינה בסכנה, אתה נשאר ב'חול' וחוסך דולרים! משתמט עלוב שכמותך!" כאשר נסתיימה עדותו של עדי-ההגנה הראשון, היה נדמה כי תרומתו היחידה לגיבור המישפט היתה חשיפת דיוקנו של פטרוט ימני אופייני.

● החקירה הראשית

עורך-הדין אביגדור פלדמן: אנה ספר לבית-המשפט פרטים מהביוגרפיה שלך.

אבנרי: נולדתי בגרמניה כבן למישר פחת ציונים ותיקים. הייתי חבר בתנועת נוער ציונית מגיל תשע. לארץ עלינו בשנת 1933. למדתי בבית-ספר עד גיל 14, ומאו אני משתכר למחייתי. בגיל 15 הצטרפתי לאצ"ל, ושירתתי בו עד 1941. פרשתי מהאירגון ביגלל חילוקי-דעות רעיוניים. ב-1947 התגייסתי לגדודי ההגנה, ושיירתתי בפלוגת שועלי-שימשון. שפעלה כחיידת-קומנדו בחזית הדרום. השתתפתי בכל קרבות חזית הדרום, עד דצמבר '48. כשנפצתי קשה בקרבות כיס-פאלוג'ה, כתבתי שני ספרים על המילחמה, ועבדתי כשנה במערכת הארץ, ככותב מאמרים ראשיים. ב-1950 רכשתי את השבועון העו"ם הזה, ובו אני משמש מאז כעורך ראשי.

ב-1965 יומתי, יחד עם אחרים, את הקמת תנועת העולם הזה — כוח חדש, ובשמה נבחרתי פעמיים לכנסת, שבה כיהנתי שמונה שנים. מאז 1948 אני רואה את עיקר משימתי בפעולה למען השלום בין ישראל ועמיה. בכלל, והעם הפלסטיני בפרט. במסגרת זו נפגשתי, במהלך השנים, עם עשרות מנהיגים ערביים, וביכללם פלסטיניים, בייניהם שריימסלה, שגריים, מדינאים. כתבתי שני סיפורי-היסטוריה. אחד על

עדותו של אורי אבנרי במישפט חדיבה, שהגישו חברי "המועצה הישראלית למען שלום ישראל-פלסטין" נגד ועד העדה הספרדית (ראה מימין), משכה מראש תש"ו מת-לב רבה, כי במהלך כל העדויות הקודמות תקף פרקליט התובעים את אבנרי, בנסותו להוכיח כי אבנרי הוא "אנטי-ציוני".

אבנרי העיד כאחרון מבין התובעים. להלן הקטעים העיקריים של עדותו בחקירה הראשית בידי עורך-הדין אביגדור פלדמן, בחקירה הנגדית של עורך-הדין שלמה כהן-צידון, ובחקירה החוזרת של פלדמן.

מובן שהוא נגד מדינת-ישראל ועם-ישראל. פלדמן: איזו עמדה ייצגת בפגישות עם אישים מהעולם הערבי?

אבנרי: בכל פגישותי עם מנהיגים ערביים, שעל חלק מהם דיווחתי מעל דפי העו"ם הזה, במידה ואישרו זאת בניישיחי, הבסיס האחד היה להביא להשלמה בין מדינת-ישראל ריבונית, עצמאית ושלמה בגבולותיה החוקיים, ובין התנועה הלאומית הערבית בכלל, והתנועה הלאומית הפלסטינית בפרט. הוא הדין לגבי ספרי, שהוזכר קודם לכן. הוא כולו כתבי-הסברה לצורך השלמה היסטורית בין התנועות הלאומיות הגדולות. על כריכת הספר ציטט המו"ל האמריקאי את "האני מאמין" של הספר: "אני לאומן עברי, אני רוצה לשאת ולתת עם לאומנים ערביים." פלדמן: האם עקרונות ציוניים שימשו אותך בקשרים עם אישים מהעולם הערבי? אבנרי: אחד הדברים שגייסתי להסביר לבניישיחי הערביים, במהלך עשרים שנים ויותר, היה שתיתכן השלמה בין התנועה הלאומית הערבית ובין ישראל רק כשר מדובר במדינת-ישראל הקיימת. כמו שהיא. עם הטוב ורע שבה. מדינה זו היא ציונית. מעולם לא דרשתי ממנהיגי ערבי לחשוב שהציונות היא דבר טוב, כשם שלא ביקשתי לשכנע ישראלים שאדיאולוגיה ערבית זו או אחרת היא טובה. אלא מדובר על השלמה בין עמים ומדינות, כשכל אחד מהם חופשי לבחור באדיאולוגיה שלו ולדבוק בה, וכל אחד יקבל את הצד השני כמו שהוא. בלי לכפות עליו את האדיאולוגיה שלי. פלדמן: הצבענו על קטעים מדברייך

פרקליטים פלדמן (מימין) וכהן-צידון (התנועה הציונית היתה פגום לבניין המדינה...)

בעבר, היכולים להצביע על עמדתך לגבי הציונות. אבנרי: במשך שמונה שנים של פעולה בכנסת — פעולה שהיתה אינטנסיבית למדי — דיברתי פעמים רבות על הציונות. לא פעם עמדה סיעתי בראש המאבק למען זכות-העלייה של יהודי ברית-המועצות וארצות-ערב. (להלן ציטט העד ארוכות מתוך דיבריי הכנסת, בעיקר את נאומו לציון יוס-השנה ה-70 לקונגרס היהודי הראשון, נאומו נגד דיוכי יהודי ברית-המועצות ולמען זכותם לעלייה, ועוד.)

גרמניה הנאצית ואחד על תולדות הסיכסוך הישראלי-ערבי שנקרא במקורו האנגלי Israel Without Zionists ובעברית מילחמת היום השביעי. פלדמן: מתי כתבת את הספר האחרון? אבנרי: הספר נכתב באוקטובר '67 בארצות-הברית, והופיע שם כעבור חודשים אחדים. ב-'68 הופיע בארץ בעברית. פלדמן: הספר תורגם להרבה שפות? אבנרי: כן, לצרפתית, הולנדית, לגרמנית, לאיטלקית, לדנית ועוד.

פלדמן: האם אתה עונה על תיאור של איש אנטי-ציוני, על-פי פירסומי ועד העדה הספרדית? אבנרי: בהחלט לא! פלדמן: אתה מוכן לפרט? אבנרי: המושג "אנטי-ציוני" מתחלק לשני מרכיבים: אנטי-הרעיון-הציוני ואנטי-המימסדה-הציוני. היום, כשמשתמשים בארץ במושג "אנטי-ציוני", זהו ביטוי לאיבה למדינת-ישראל, שהיא תולדת הציונות, ושהאדיאולוגיה שלה היא האדיאולוגיה של הציונות. כשאומרים על מישהו שהוא "אנטי-ציוני" *בשדות פלשת 1948 והצד השני של המטבע.

פלדמן: אתה רואה בציונות המימסדית זרם, שאליה יכול להשתתף? אבנרי: הגישה שלי מצטרפת, לדעתי, לזרם ראשי בציונות שהחל בהרצל, ושי נמשך עם אלולורוב, מרטין בובר, ובי מידה מסוימת גם בן-גוריון. כנגד זה יש זרם, שאני רואה בו עיוות של הציונות, גידול-פרא על גבי הציונות, ואולי גידול ממאיר, המבקש להטביע על הציונות תווית של מיסטיקה דתית, לאור מנות פרועה, ואפשר גם לומר התנשאות אשכנזית, שהיו זרים לגמרי להרצל ולציונות הציונות. זו הציונות של מנחם בגין, גוש אמונים, ישראל קניג ואחרים.